

Tanulás, iskolák és iskolarendszerek átértékelődése

Recenzió: Radó Péter (2017): *Az iskola jövője*,
Budapest: Kossuth Kiadó

Radó Péter az oktatási rendszerek kormányzásával és az oktatási egyenlőtlenségek kérdésével foglalkozó oktatáskutató.

Az iskola jövője című könyvében tíz fejezetben nyújt áttekintést a tanulásról szóló tudásunk gyarapodásáról, a tanulási célok újraértelmeződéséről, az egyéni tanulási környezetek kulcselemeiről, a tanulási ökoszisztémák fejlődéséről, az iskolák funkcióváltásáról és az iskolarendszerek kormányzásának várható fejlődéséről.

Az első fejezetben azokról a *tanuláselméletekről* olvashatunk, amelyek hatást gyakoroltak a ma pályán levő pedagógusok és a most „képződő” pedagógusok gondolkozására. Rövid összefoglalást tartalmaz a múlt század első felében felbukkanó behaviorizmus klasszikus kondicionálás elméletéről, a múlt század második felében megjelenő kognitív pszichológia elméletéről, a kilencvenes évek elején kialakuló konstruktivista és az erről leágazó szociális konstruktivista elméletekről.

Ugyancsak az első fejezet tárgyal az *agykutatásról* mint a *tanuláselméletek* fontos *referenciájáról*, említést tesz néhány hétköznapi pedagógiai és pszichológiai tévképzetről, úgynevezett „neuromítosz”-ról, és kiemel néhány olyan kulcsfogalmat, amely a tanulás tanulmányozásában központiak számít. Ilyen például a memória, az intelligencia, az érzelmek és a tanulás iránti motiváció. Külön helyet szentel a tanulás céljára, a tudás újraértelmezésére is, az oktatásban használt kompetenciafogalomra utalva, valamint az implicit és explicit tudásra.

A tanulás színterei című fejezetben a Pléh Csaba által megkülönböztetett két tanulási formáról olvashatunk: az *utcai* és az *iskolai tanulásról*. Teret kap a szocializációs folyamatot meghatározó tanulási környezet elemeinek a rövid leírása is: fizikai terek, kontextusok és kultúrák, melyekben az egyes tanulók tanulnak. Mivel tudjuk, hogy a tanulási környezet nevelő hatással bír, fontos annak minősége. A tanulási környezet minőségével kapcsolatban a netgenerációhoz tartozó fiatalok tanulói igényeiről szóló információkra támaszkodhatunk, hisz Radó Péter szerint ők egy korábban szocializálódott szakértőnél jobban tudják, hogy milyen tanulási környezetre van szükségük. A tanulás eredményessége elsősorban a tanulási környezet minőségén múlik, ezért annak gazdagítása és alakítása céljából a szerző tíz követelményt határoz meg kiindulópontként.

A nevelésre mindig – különösen a felvilágosodás óta – úgy tekintünk, mint a mindenkori társadalmi problémák megoldásának a terepére. Ma már okkal vagy ok nélkül mindent az oktatástól várunk, növekvő nyomást gyakorolva a tananyagra és a tanulási célokra. Ez a sok elvárás

1 A szerző középiskolai tanár, Kemény Zsigmond Elméleti Líceum, Szamosújvári, doktorandusz, BBTE Szociológia Doktori Iskola. E-mail: pavai_eugen@yahoo.com

egy új kifejezésnek, az ún. „*oktatásítás*” fogalmának megjelenéséhez vezetett. A harmadik, negyedik és ötödik fejezetben Radó Péter a *tanulási célok* sajátos kettőségéről beszél, közösségi és egyéni célokra bontva fel ezeket, kitérve az inherens célok megfogalmazására is, azaz a személyiség alakítására és a kulturális reprodukcióra. Ugyanezekben a fejezetekben olvashatunk az eszközjellegű célokról is, mint például a gazdaság igényeinek kielégítése, társadalmi kohézió-integráció biztosítása, politikai legitimáció, modernizáció.

A legfontosabb általános inherens és eszközjellegű tanulási célok referenciáinak áttekintése felvázol egy tájképet a jövőben szükséges tanulási eredményekről. A hatodik fejezet elének tárja azokat a 21. századi készségeket, amelyek eredeti céljukat tekintve gazdaságfejlesztésre létrehozott nemzetközi szervezetek (OECD, Világgazdasági Fórum, Világbank stb.) által hangsúlyozott tanulási eredmények kizárólag a vállalkozások munkaerőigényét hivatottak szolgálni.

A hetedik fejezetet a szerző a *hagyományos iskolának* szentelte. Itt olvashatunk azokról a jellemzőkről, amelyek együttesen egy rettenetesen zárt és rugalmatlan működési móddá állnak össze, ami alig fogad be új eljárásokat. Ebben a fejezetben erősen érzékelhető Radó Péternek a hagyományos iskola működési módjára vonatkozó elégedetlensége.

A hagyományos iskola újragondolása céljából a nyolcadik fejezetben visszakanyarodunk a hatékony tanulást lehetővé tevő tanulási környezethez, az úgynevezett tanulási ökoszisztéma leírásához. Betekinthetünk az európai iskolarendszerek szerkezetébe, végigkövetve azokat a tanulási pályákat, amelyeket a francia, német, skandináv modell nyújt. A tanulást életre való felkészülésnek tekintik, amelynek fontos eleme az online tanulás. Ebben a fejezetben tehát a tanulási terek újraértelmezéséről olvashatunk, amelyet az információs társadalmi életre való felkészültség igénye vont maga után.

A tanulási környezetek, ökoszisztéma „feldúlása” miatt az iskola már elveszítette monopolhelyzetét a tanulásban. A kilencedik fejezetben Radó Péter azokat a változásokat írja le, amelyek be kellene következzenek az iskolákban, ahhoz, hogy a tanulási ökoszisztémák fókuszában megmaradjanak. Egy konstruktivista modellre épülő, alkalmazkodni képes iskola kialakítása érdekében elkerülhetetlen cél az intézményi programok újragondolása, a tanulás átszervezése, a tanulás fizikai környezetének az átrendezése.

A könyv logikai ívét a tanulási ökoszisztéma kormányzásáról szóló fejezet zárja. A *decentralizáció* központi kormányzatok mozgásterére gyakorolt hatásának a tisztázása után, a tizedik fejezetben szó esik az oktatási rendszerek kormányzásának egy új modelljére, a tanulási eredményeken alapuló kormányzásra, melynek alkalmazása mélyreható hatást gyakorol az állam szabályozó tevékenységének a módjára. Az oktatási rendszer növekvő komplexitása miatt tehát a kormányzás egyik leginkább felértékelődő eszköze a szereplők tudásháttérének a gazdagítása lesz.